

Giuseppe Bazzani – Rahibe Teresa'nın Vecdi

"Bu cinsiyet mefhumu kuran…

cinselliğin konuşlandırılma tarzıdır" Michel Foucault

Cins- Cinsiyet ve Toplumsal/Hegemonik Söylem ve Şiddetin Anadili

Yazımın çerçevesi genel olarak; cins ve cinsiyet sözcükleri arasındaki fark ve bu farkın oluşumunun ruhsal hikâyesi, annenin/annelerin/kadınların kuşaktan kuşağa aktardıkları ve başlı başına bir konu olan kadınlık ve kadına yönelik şiddet olacaktır. Tabi bu konulara değinirken, Lacan'ın değimiyle dil aracılığıyla kurulan öznenin, hegamonik dil veyahut

devletin dili içerisinde konumlanışı; yani siyasi ve dilsel temsil alanları içerişinde nasıl tanımlandıklarını referans alarak açıklamaya çalışacağım.

Anadil konusu ülkemizde, dilimizde bir hayli problemli bir yere konuşlanmıştır. Anadilin kendisine bu kadar tepkili; bu denli haset bir yaklaşım şiddetin körüklemesine ve çeşitli varyasyonlara sebep olmaktadır. Bu topraklarda binlerce, milyonlarca kadının kendi öznel savaşımlarının anonim türküsü vardır dillerde; gözyaşlarında, tenlerinde, göz altlarında. Kuşaktan kuşağa aktardıkları kadınlıkları, deneyimleri; 'dinle bir hele'leri vardır. Velhasıl buna bağlıdır ki varoluş hikâyelerimiz de el yazısı kadar özneldir; ana rahmine düşen spermin taşıdığı genetik özellikler, ananın ruhsallığından aktarılan paraflar, ananın kendi ruhsallığı içerisinde anlam atfettiği ve edeceği göbek kordonu ve göbek kordonunun aile hikayesinde alacağı/gömüleceği toprak altı masalları ve öznenin ruhsal ve toplumsal evrilişine kadar; bir kadının (bir kadın dememin nedeni genellenebilecek tek bir kadının stereotipinin olmadığı gerçeği) kazanacağı ve kaybedeceği ruhsal ve hukuki hakları; vazgeçişleri; ona aktarılan ve kendi öznelliğini referans alarak biçimlendireceği bir öteki..

Kız ve erkek çocuk, salt olarak aile kavramının içine doğmaktan da öte iki farklı özneye, iki farklı hikâyeye, iki farklı kültüre ve iki farklı toplumsal cinsiyetlinin alanına doğarlar. Anne, kız ve erkek çocuk için ilk sevgi nesnesiyken yani herhangi bir cinsiyet ayrımından söz edilemezken (imgesel örüntüde); Baba Yasası'yla birlikte annenin arzusunda (imgesel fallus) konumlanamayacağını, onu tamamlayanın başka bir öteki olduğunu gören çocuk, kendi düşlem dünyasında bununla baş edecek ve cinsiyet ayrımı, yaşanılan Oedipal süreçle öznel bir biçimde evrilecektir. Jacqueline Rose, *Görme ve Cinsellik* kitabında Freud'un cinsiyet farkının kurulmasının bir bedeli olarak yasaya tabi olmayı gerektirdiğini vurgular. Yani cinsiyet farklılığı, doğal ya da biyolojik ayrımın da ötesinde bir yerdedir (Rose, 2009; 63).

Cins ve cinsiyet kavramları da yukarıda bahsettiğim süreçten bağımsız şekilde anlamlanabilen kavramlar değillerdir. Anatomik olarak addedilen cins (sex)'i kapsarken; cinsiyet/toplumsal cinsiyeti(gender) belirleyen, anatomi üzerine önceden tayin edilmiş anlamların bedene dil aracılığıyla giydirilmesi ve buna bağlı olarak *kadın ve erkek cinsleri arasındaki eşitsizliğin cinselleştirilmesinin katılaşmış hali* (Mackinnon'dan akt Butler, 2008) olarak karşımıza çıkar. Bu süreçte iktidar sistemleri veyahut hegemonik söylem, özneleri kendi normuna uygun şekillerde *biçimlendirir, tanımlar ve yeniden üretir*. Bundan böyle anatomik farkın neye dönüşebileceğini belirleyen kadına ve erkeğe yönelik *temsil*lerdir; yani dil, cinsiyet kategorilerini söylemsel olarak kısıtlanmış temsiller aracılığıyla inşa eder. Beden de, *değişken*

kültürel cinsiyet (Butler) üzerine atfedilen anlamların katman katman kaplandığı; Ayna Evresi'nde annenin bakışı, sözcükleri, arzusuyla inşa edilmiş kültürel ve ruhsal bir yapı olarak karşımıza çıkar. Bu inşa sürecini (özellikle kadının) Judith Butler *Cinsiyet Belası* kitabında, Simone de Beauvoir'ın "kişi kadın doğmaz, kadın olur" sözüne istinaden şu şekilde açılımlar; *kadınlar kategorisinin değişken bir kültürel muvaffakiyet olduğu, kültürel bir alan içinde üstlenilen ve girişilen bir anlamlar dizisi olduğu, kimsenin toplumsal cinsiyetle doğmadığını, toplumsal cinsiyetin her zaman edinildiğidir.* (Butler, 2008).

Peki, kadın ve erkek toplumsal söylemler çerçevesince nasıl konumlanacak ve konumlandırılacaktır? Lacan'ın Söylem Türlerine göz atarsak, Efendinin Söylemi'nde, anneyle ilk füzyonel ilişki sonrası kaybedilen nesne bir daha ulaşılamayacak olandır ve özne artık her ilişkisinde Gerçek'le değil, düşlem ile karşılaşacaktır. Ulaşılanın her zaman *a nesnesi* oluşu, arzunun dinamik kalmasını olanaklı kılacaktır. Yani efendinin söyleminde mutlak- annesel doyuma ulaşmak imkânsızdır. Kadın ve erkek gerek kendi öznelliklerine gerek cinsel ilişki içerisinde konumlanırken bu arzu diyalektiğine göre konumlanacaklardır. Hâlbuki Liberal Söylem'de durum Efendi Söylemi'ndeki gibi değildir. Özneler bizatihi nesneye yönelmekte ve nesnenin afili yanılması öznelere verilir gibi yapılmaktadır. Yani kişiler Liberal Söylem'de kendi hakikatlerini kendileri belirlemekte, her şey Gerçek'lik düzlemince kurgulanmaktadır. Efendi Söylemi'nde ise kadın ne olduğuna, kim olduğuna dair cevaplar ararken, semptomu olan eksikli bir özne olarak kurgulanır. Geçirilen tüm o estetik operasyonları, cinsiyetlerin istedikleri çözümün aslında mümkün oluşu sadece istemesi gerektiği, bunlar dillendirilirken de eş zamanlı olarak kadına refakat eden asli kadın imgeleri.. Buradan hareketle Türkiye'de 80 dönemiyle askeri darbenin getirdiği örgütlenmenin ve siyasetin önüne konulan yasaklar ve ekonomik alanda neo-liberal politikaların etkisini göstererek gelir dağılımında eşitsizlikleri başlatmış oluşu ve akabinde gelen bireyselleşme arayışı kadın-erkek düzleminde de birtakım değişikliklere yol açmıştır. Bu dönemde özel sektörler ya da girişimler desteklenmiş, reklamcılık ve tüketim ideolojisi bireyler üzerinde ivme kazanmıştır. Bireyi belirleyen tüketim nesneleri ve özneye verdiği imaj olmuştur. Batı'daki II. Dalga feminizm dalgası Türkiye'ye de yansımış olsa gerek ki kadın hakları ve feminizm gibi konular görünür kılınmış ve sorgulayıcı bir tavır alınmış; çeşitli kadın dernekleri kurularak etrafında örgütlenilmeye başlanılmıştır.

80'lerin son dönemlerine doğru Türk Ceza Kanununun 438. Maddesine karşı önemli bir kampanya yürütüldü. *438. Madde fahişelere tecavüzde indirimi getiriyordu. Anayasa Mahkemesi bu maddenin Anayasa'daki eşitlik ilkesini ihlal etmediğine dair karar verince,*

kadınlar İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'da kararı protesto eden gösterileri düzenlediler (Altınay ve Arat, 2007). Bu protestoyla ayrıma düşmekten de öte, kadınlar arası doğacak kutuplaşmayı- ayrımı-ayırıcı ve kayırıcı tutumu reddettiler. *Bu döneme dek kadın, toplumsal hayatta çoğu kez iyi veya kötü yanlarıyla tek yönlü ele alınmış, ataerkil ideolojinin kendine uygun gördüğü biçimde 'ideal kadın' iyi, sevecen, fedakâr, uysal, kötülük yapmayan, cinselliği arka planda olan, iyi anne, sadık/uyumlu eş şeklinde çizilmiştir*.(Erus, 2011;62). Peki, hangi kadın? İçeriye ait olan, gündüz olan, toprak olan, mahrem olan, anne olan, iffetli, bakire gibi olan/olması gereken gibi kadın mı; fahişe olan, iffetsiz olan mı? Ya da söylemin kendisi ifadesiyle iffetli kadın mı, iffetsiz kadın mı? Bunlar tartışılıp medya ve sinema sektörü ikirciliğe devam ederken, bir yandan kadına 'ideal' olanı sunmaktan çekinmiyor; diğer yandan da kadını seyirlik bir nesne haline getirerek söylemi okuyana/izleyene aktarıyor. Erkek egemen sinegözün yansıttığı *Ticari kaygıyı ön planda tutan geleneksel 'Yeşilçam filmlerde' ile Arabesk filmlerde kadının hala cinselliğinden soyutlanmış bir melek/iyi kadın ve ya cinselliği ile erkekleri baştan çıkaran bir şeytan/kötü kadın olarak* (Erus, 2011;63) sunulduğunu ve kategorize edildiğini biliyoruz.

Güncel duruma baktığımızda; kadın demekten bir hayli çekinerek, utanarak, kibar ve zarif bir kılıfla *bayan* demekte ısrarcı bünyeler; Bülent Arınç'ın vajina kelimesinden bir hayli utandığını iddia edişi, devletin şiddet içeren dilinin ısrar ve ısrarla kadının mahremiyetine daldırılmaya çalışılması; travmatik kürtaj yasaları ve uygulamaları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin'in, Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun Tasarısı'nın ismini "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı" şeklinde değiştirerek, aslında kadının konumunun nerede olması gerektiğine dair ipuçları vermesi: kadının 'korunması' ancak bir ailede yer almasıyla 'olanaklı kılınırken'; bir aileye mensup olmayan kadının pek tabii şiddeti ve bittabi başına gelebilecek olan şeyleri hak ediyor oluşu; yani diğer bir değişle kadına yönelik şiddeti ve tecavüzü de meşru kılışını gözler önüne seren bir durumla karşı karşıyayız. Bunun yanında da bittabi kadını kendi söylemine yönelik imgelerin içerisine hapsetmeye de devam ederek kutuplaşmaların dozajını günden güne artırıyor bu söylemler. Yeri geliyor militer dilin içerisine hapsoluyor kadın; korunması gereken bir vatan parçası nidalarıyla pasifize ediliyor; yeri geliyor medeniyetin bir simgesi hem de medenileştirme misyonunu yüklenmiş ideal bir varlık oluyor kadın.

Kadına yönelik şiddet(ekonomik, fiziksel, psikolojik..) konusuna geri dönersek, şiddetin arkasında yatan faktörlerin temel noktasını iki cinsiyet arasındaki iktidar ilişkileri oluşturuyor; erkeğin kaybetmeye başladığını düşündüğü iktidarını ona eksikliğini hatırlatanı (kadın) 'terbiyelerek' üstesinden gelmesinin bir yansıması olarak kendini gösteriyor. Psikanalitik

literatürü referans alarak; erkeğin olmadığı şey, yani farklılık; erkeğin vazgeçmek zorunda olduğu şey yani ‘aşırılık’; anneyle hemhal olunan, füzyonel arkaik ilişkiye bize gönderen, sınır ve yasanın olmadığı; bölünmenin gerçekleşmediği imgesel zamana atıfta bulunuyoruz. Şöyle bir açılımda bulunursam; Erkek çocukta Oedipus karmaşası, kastrasyon karmaşasına yenilirken –erkek, sahip olmadığını, sahiplenirken- kız çocuklarda kastrasyon karmaşasını olanaklı kılan, Oedipus’un kendisi olacaktır. Kadında Simgesel Yasa aslında bir yandan da eksikliğe yapılan bir gönderme gibidir de. Yani aslında burada yapılan gönderme Gerçek’liğe, hakikate yapılan bir gönderme gibi de durmaktadır. Fiona Faraci’nin değimiyle: Kadın, bir yönden özne oluşuyla birlikte fallik düzenin içerisinde ve cinsellik yasasına tabidir, bir diğer yönden ise temsil bulamayana ve dolayısıyla simgesel olanı aşana gönderme yapmaktadır. Bu nokta da bizi, Öteki-Kadınsı Zevk’e taşıyacaktır: yani *cinsellik yasasının ötesinde bulunan bir doyum*’a (kadındaki Oedipal süreç hayatın sonuna ardına kadar açık olabilecek bir kapı gibi.. Kadın, durmaksızın ‘ne olduğunu’, ‘ne istediğini’, ‘hangi kadın’ olması gerektiğini arayıp duracaktır).

Diğer önemli bir nokta, Kadınlar sadece karşı cinsten değil; kendi cinsinden kadınlar tarafından, medyanın, devletin nefret içeren söylemi tarafından da şiddete maruz kalarak ötelenmeye *İkinci Cins* olarak ötekileştirilmeye devam ediliyor. Kimi kadın, anlaşılmadığını, çaresiz hissettiğini ve herhangi bir çıkış noktası bulamadığını, bu problemle baş başa kaldığını ve yalnız olduğunu hissederek intihara meyledebiliyor. Konuştuğum bir kadın vaka çok yakın bir aile yakını tarafından sözlü tacize uğruyordu ve çeşitli intihar denemeleriyle polikliniğe başvurmuştu. Anlaşılamıyordu, korunamıyordu, yasal haklar da görüldüğü üzere pek de ondan

yana değildi. Ufacık bir hatası onun eşinden ve kayınbabası tarafından aşağılanmasına neden oluyor, ardından da gece kâbusları ve halüsinasyonlar eşliğinde semptomlar kendini göstermeye başlıyordu. Bu ve bunun gibi ördüğü diğer semptomlarla kendi darağacına yolculuğa çıkmıştı, kendi tabiriyle 'son deneme'ydi artık. Kızı annesinin durumunu fark edip, annesiyle işbirliği yapana kadar ta ki. Ardından kendini anlatmaya, ifade etmeye, yalnız olmadığını hissetmeye ve ardından da geleceğe yönelik hayaller kurmaya başladık birlikte. Peki o hangi kadındı?

En çetrefilli soru: Hangi Kadın? Nasıl bir kadın? Bu kadar farklı ve idealize kadın imgesinin dayatıldığı böylesine şiddet içeren dünyada hangi kadın?

Dipnot: Aktivist ve sesini *The Vagina Monologues* (Vajina Monologları) adlı 200'ün üzerinde kadınla yaptığı röportaj sonrası topladığı hikâyelerden oluşan gezici sahne performansının anası Eve Ensler bu kez One Billion Rising ismiyle yürütülen farkındalık kampanyasıyla, 14 Şubat günü dünyanın dört bir yanındaki insanları kadına yönelik şiddete farkındalık yaratmak için gerçekleşecek olan bu büyük kampanyaya davet ediyor.

Yazıyı Jane Fonda'nın One Billion Rising'in resmi sitesinde yayımlanan videoda kampanyaya binaen söylediği sözlerle bitiriyorum:

"Ayağa kalkıyorum çünkü annem 8 yaşındayken cinsel şiddete maruz kaldı ve bu hayatı boyunda ona zarar verdi. Hayatı boyunca tam olarak sevemedi ve suçlu hissetmesine engel olamadı ve 42 yaşında intihar etti. Ayağa kalkıyorum; çünkü çoğunluğu cinsel şiddete maruz kalmış genç kızlarla çalışıyorum. Ayağa kalkıyorum çünkü bunu durdurmak zorundayız. Kadına karşı şiddet bittiği zaman dünyadaki her şey değişecek."

Kaynakça

Altınay, A. G. (2007). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul.

Erus, Z. Ç. (2011). Güçlü Kadın Demesi: Fahriye Abla. Kırmızı Kedi , 63 66.

Donovan, J. (1997). Feminist Teori. İstanbul: İletişim.

Faraci, F. (2009). Cinsel İlişki-sizlik. MonoKL , 599, 602.

Rose, J. (2010). Görme ve Cinsellik. İstanbul: Metis.

Butler, J. (2008) Cinsiyet Belası. İstanbul: Metis